

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VIII.

V sredo 29. velikiga travna (maja) 1850.

List 22.

Opomin kmetovavcam za živino o polétinskim času.

Komaj nas je mraz zapustil, je nastopila že huda vročina. Vročina je pa grozno hud sovražnik živine.

Kakor smo v Novicah vsako léto storili, de smo kmetovavce opomnili za živino skerbeti, de po vročini ne zbolí, jih opomnimo tudi létas, de naj skerbé o pravim času, de jim živina ne zbolí. Že smo imeli ta teden nekiga konja v Ljubljanski živinski zdravilnici, ki je prejahan, na naglim črnim prisadu zbolel.

Tréh reči tedaj posebno opomnimo kmetovavce:

1) Naj napravijo, de so hlevi o hudi vročini, kar koli je moč, hladni. V soparčnih in vročih hlevih tečí veliko bolezin.

2) Naj se živina o hudi vročini v delu ali teku preveč ne prežêne. Bolje je, če s živino eno uro zamudiš ali če si kakšne groše menj zaslužiš, kakor če ti pogíne.

3) Vode, vode, dobre čiste vode naj nikdar poléti pomanjkanja ne terpi. Hladna voda o hudi vročini je neprecenljiva dobrotá za živino. Zatorej še enkrat rečemo: le vode, vode, vode!

Huda vročina dela gosto, černo, prisadno kri, iz ktere izvirajo pri živini vsaciga pleména mnogoverstne bolezní, — hladna voda pa z obilnim kislicam, ki ga v sebi ima, redkuje, čisti in oživlja kri in krepča živino.

De se pa hudo vroči in pôtni živini ne sme berž hladne vode piti dati, ali spôteno kopati, to vsak umen kmetovavec sam vé. Shladiti se mora poprej.

Kmetijski svéti gospodarjem in **gospodinjam.**

(Kakó srovo (frišno) klajo živini pokladati.)

Vodila ali (regelce) pri srovi klaji so téle: 1) Prenagel skók od srove klaje na suho ni dober; 2) kér srova klaja rada živino napenja, se mora srova (zelena) klaja le po malim in po redú dajati; 3) je srova klaja zlo sočna in vodena, je treba pred srovo klajo vselej nekoliko rezance ali scer suhe klaje dati, de živina srove prepožrešno ne žrè; 4) koj po srovi klaji naj se nikdar ne da živini piti, scer jo napenjati začèné; 5) srova klaja naj se vsak dan (frišna) domú prinese in poklaja; delj časa nakopičena se spridi; 6) ima srova klaja dolge stebila, je za živino bolje in tudi več zda, ako jo gospodar rezati da.

(De žarkovo srovo maslo ali puter spet dobro postane), naj se raztopí, posname in oprazene (geróstete) skorje kruha va-nj pomočijo. Krušna skorja mu bo žarkóbo vzela, in srovo maslo bo spet dobro.

(Metelka ali nemška detelja (Lucernerklec)) se da za človeško jed kakor špinača skuhati, če se mlade perjiča od stebelj potergajo in jih potem kuharca kakor špinačo napravi.

Pomenki in sklepi kmetijske po- **družnice v Planini.**

(Dalje.)

Od živih plotov ali presk.

Priporočil A. Wilcher.

Že v létu 1771 je bila gojzдна postava dana, kér za mertve ograje se dosti dobriga mladiga in za druge potrebe rabniga drevja pokvari, de naj se po vsih soseskah živi plotovi napravijo.

Glejte! koliko lét je preteklo in zmíram smo še pri starim ostali, čeravno od léta do léta je večí pomanjkanje lésa.

Nar boljši nasad za živo grajo je beli tern, gaber, in maklen, — tode, pri nas, kjer večkrat voda nastopi, in celo ravnino zalije, bi taki zasad, ravno nasajen, voda zadušila, in vse délo in vès trud bi bil zastonj.

Tudi meni se je taka godila. Kér pa sim si terdno naprej vzel, okolj vsih svojih lastín žive plotove imeti, sim takóle začel:

Spomladi ali boljše še o jeseni sim skopal eno ped globok in en čevelj širok graben; sim narezal en perst ali palec debele vèrbave in jagnične po tri pedi dolge šibe, ter sim jih takó v graben po vprek zagrebil, de so le eno stoječo dlan vùn molele; potem sim dober plot napravil, de je moj sadež pred pašno živino obvarovan bil. V štírih ali v petih létih je živa preska takó jako in gostó pognala, de ni bilo potreba več družiga plota. Že v tretjim létu se nekte re mladike v kito povijó, in veršiči posekajo, de se meja bolj zgostí.

Brez vsiga prerahljanja stoječe kole na ravnost v tla zasaditi ali clo zabiti, je slabo; nikoli se ne morejo v dobrim rastu ponèsti, prvič zató ne, kér pri zabi- janji se ljubad ozuri ali odere, večidel se očí zmastijo, de le maloktero v korén požene, — drugič zató ne: kér pride kol ali zasad marveč le v slabo mertvo zemljo, in tretjič, kér le toliko očí kalí, kolikor je kola zvunej zemlje. Nepridno je pa, če se po navadi krajši kol v tla zabije, in daljši na verhu pustí. Kakó zamore taka šiba gnati, od kod svoj živež za tolikanj očí dobiti, če deblo še ukoreninjeno ni?

Zató tedaj svetujem vsim tistim, ki hočejo v malo létih k dobri živi ograji priti, se po ti moji skušnji zadržati.

(Dalje sledi.)

Kakó bojo sodbe po novih posta- **vah?**

ali

kaj je poróta ali sódba po prisežnih možéh ali porotcih?

Ena nar imenitniših novih naprav našiga vstavniiga vladarstva, ki je velike velike hvale vredna, je poróta ali sodba po prisežnih možéh ali porotcih,